

5. LEKCE

JEŽÍŠOVO DĚTSTVÍ V EVANGELIU

Vyprávění o Ježíšově dětství

V **Matoušově** a **Lukášově** evangeliu je vyprávění o Ježíšově narození, dětství a mládí pojaté poměrně schematicky. Obě evangelia se odvolávají na vlastní prameny – **Matouš na pramen M** a **Lukáš na pramen L**. Zbývající evangelia – Marek a Jan – se o této kapitole Ježíšova života nezmiňují vůbec.

Původní uspořádání kapitol v evangeliích nebylo shodné s tím, které známe dnes. Nejprve byla sepsána vyprávění o Ježíšově umučení a smrti, pak byla přidána svědectví o jeho zmrtvýchvstání a následných zjeveních. Tyto texty představují sepsané kerygma – první zvěst křesťanské víry. Postupem času vznikaly další spisy pojednávající o Ježíšově životě a veřejné činnosti, uspořádané do několika etap:

- působení v Galileji, v Jeruzalémě;
- Ježíšovy výroky a promluvy;
- uzdravení a zázraky atd.

Tato struktura však není totožná u všech evangelistů. Originální přístup můžeme vidět u Matouše a Lukáše, kteří obohatili konečnou verzi svých spisů o některá fakta z Ježíšova dětství. **Ve výsledku tedy čteme v těchto dvou evangeliích nejprve ty části, jež byly napsány jako poslední.**

Dítě Ježíš

V prvních kapitolách svých evangelií nám Matouš a Lukáš předkládají skutečnosti týkající se Ježíšova dětství. Přestože se jedná o texty, jež byly napsány později, podle určitých schémat a zvláštních záměrů, jedná se o ryzí Boží slovo, skutečné a pravdivé Boží zjevení. Proto je můžeme nazvat „**evangeliem dětství**“.

To, že Matouš a Lukáš při sepisování evangelií nepostupovali čistě chronologicky, nýbrž v případě Ježíšova dětství „odzadu dopředu“, můžeme vysvětlit následujícím faktem: žádné z evangelií nepředstavuje historii přísně biografickou, nýbrž zjevenou. Ačkoliv zde tedy nalezneme četná historická fakta, nejedná se o exaktní biografickou historii. Evangelijní historie se vyznačuje specifickým literárním žánrem, v němž je sepsaná. **Pokud se z tohoto úhlu podíváme na evangelium dětství, můžeme jej definovat jakožto předmluvu, která vychází z velikonoční víry komunit a v níž jsou zvěstovaná a spatřovaná znamení Ježíšovy totožnosti a jeho poslání.** Právě velikonoční události se staly výchozím bodem rekonstrukce a objasnění Ježíšova dětství. Je tedy nezbytné všechno vidět v kristologickém, nikoliv v mariologickém pohledu. **Vše je zaměřené výhradně na Krista.**

Evangelia se nesnažila nabídnout zprávy pro ukojení zvědavosti, nýbrž chtěla jasně vyjádřit význam vtělení a naplnění prorockví skrze Ježíše. Ježíš je od samého počátku očekávaný a zaslíbený Mesiáš a již od okamžiku početí je to Boží syn. Ve světle zmrtvýchvstání se Ježíšovo narození nutně jeví jako zázračné – Panna počne z Ducha svatého a její snoubenec Josef se stává zárukou davidovské linie.

Shrňme si, proč Matouš a Lukáš sepsali evangelia dětství: jejich záměr byl zodpovědět otázku, kdo je Ježíš, nešlo jim o to, co činil Ježíš jakožto malý chlapec. Neusilují tedy o biografický popis, nýbrž skrze své texty vyjadřují a zvěstují víru.

Ptáme-li se, jaký byl život dítěte Ježíše, evangelia nám na tento dotaz nedají odpověď. Dozvíme se zde pouze to, co se týká života víry.

Určitou prázdnotu, kterou evangelia zanechala v této oblasti, se snažila lidová fantazie zaplnit už od samého počátku. Vznikla tak **apokryfní evangelia**, která nám představují Ježíše jakožto zázračné dítě, konající své první zázraky při dětských hrách. Tato díla jsou považována za apokryfní, skrytá (*apokryf = novozákonní spis nezařazený do kánonu Bible*), tj. nejsou autentická v tradici víry církve, přestože obsahují historická fakta spolu s interpretacemi vzniklými na základě lidské fantazie.

Málo údajů o Ježíšově dětství

Je nasnadě, že o prvních letech Ježíšova života nemáme mnoho informací. Neví se nic o tom, co tehdy dělal. Nikdo z Ježíšových učedníků nebo prvních křesťanů toho nebyl přímým svědkem. Až do křtu v Jordánu **se Ježíšův život jeví jako naprosto normální a nikterak odlišný od ostatních.** Ježíš byl neznámým dítětem a poté obyčejným mladíkem, který vyrůstal v bezvýznamné vesnici pod nadvládou římského impéria, byl jako kterýkoliv z jeho vrstevníků. Teprve

Keko
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz

po jeho kázání o Božím království, ale především po jeho smrti a zmrtvýchvstání učedníci pochopili, kým Ježíš ve skutečnosti byl, k čemu směřoval Boží plán a v čem spočívalo hlásání radostné zvěsti. To je přivedlo k tomu, aby se zajímali o první léta Ježíšova života. Jejich informace však byly poměrně omezené, protože je pravděpodobné, že určité podrobnosti znala pouze jeho matka Maria. Nicméně stále více se prosazuje přesvědčení, že **určité details uvedené v evangeliích jsou výsledkem pozorného zamýšlení se nad Ježíšovým dětstvím ve světle velikonočních událostí – jsou to historická fakta viděná ve světle víry**. Velikonoční víra nedodávala těmto faktům mimořádný lesk, ale jasně vyjádřila, co obsahují. Veškerá fakta jsou fakta víry.

Ježíšovo dětství v plnosti ukazuje, co je to tajemství vtělení: skutečnost, že Bůh se stal člověkem podobajícím se nám ve všem kromě hříchu.

Poselství a fakta

Prizmatem velikonočních událostí nechtěli Lukáš ani Matouš v Ježíšově dětství zdůrazňovat historická fakta jako v podrobné biografii. Měli spíše v úmyslu **Ježíše představit a seznámit nás s jeho posláním**. Proto se uchýlili k typicky orientálním literárním a biblickým prvkům, jež spatřujeme zejména v úžasném a podivuhodném scénáři rámuujícím celý děj (andělé, znamení, proroctví, hvězdy, zvláštní postavy). Tyto prvky mají čtenáře přivést k pochopení, kdo je Ježíš, a to už od početí.

Lukáš a Matouš uvádějí historické details formou náboženského poselství a upravují události tak, aby objasnili předávané poselství. Bylo by chybou brát vyprávění o Ježíšově dětství doslovně. Důvodem je skutečnost, že tyto úryvky nepředstavují ani tak historii v dnešním slova smyslu, ale spíše teologii sestavenou podle schémat vyprávění o povoláních, mateřství a zjeveních ze Starého zákona (např. Gn 18,1-15; Ex 33,9-10; Sd 6,11-24; 13; 1S 1,9-28; 2S 7,1-16; 1 Kr 8,10-13; 1 Kr 19,1-8; Iz 7,14-16; Sf 3,14-18).

Zvěstování (L 1,26-38)

V tomto příběhu hraje velmi důležitou roli rozhovor Marie s andělem. Jeho prostřednictvím lze pochopit Boží plán, Ježíšovu identitu a Mariin postoj. Celé vyprávění je **založené kristologicky** a v tomto světle také můžeme osobě Marie a jejímu vyvolení správně porozumět.

Osoba anděla v Bibli předznamenává, že tím, kdo jedná, je Bůh. Anděl zde vystupuje v úloze Božího posla (= význam slova *anděl* v řečtině). V tomto případě se jedná o Gabriela, anděla eschatologických dob. Právě on se zjevil Danielovi, aby ohlásil příchod dne Páně a konec časů (Da 8,15-18; 9,20-24). Fakt, že se při zvěstování zjevuje Gabriel, poukazuje na to, že s Ježíšem přichází dlouho očekávaný den, v němž Bůh zjeví svou spravedlnost a lásku. Skrze Ježíše nastává konec časů, v nichž triumfoval hřích a nespravedlnost, protože Bůh zasahuje ve prospěch pokorných. Tento text z Lukáše je doslovně inspirovaný jednotlivými starozákonními proroctvími (Sf 3,14-18; Iz 7,14; 9,6).

Ve Starém zákoně se setkáváme s vyprávěními o povolání (Sd 6,11-24), o zázračných zrozeních jakožto Božím daru neplodným či starým matkám, které už neměly naději na zplození potomků. Setkáváme se s Izákem (Gn 18,9-14), Samsonem (Sd 13,1-7), Samuelem (1S 1,1-18). V Novém zákoně obdobně vystupuje osoba Jana Křtitele. Narození těchto osobností znamenalo pro celý národ milost a svědčilo o tom, že život pochází od Boha, dávajícího plodnost mateřskému lůnu.

Když Lukáš psal evangelium a vypravoval událost zvěstování, měl na paměti všechny tyto příběhy ze Starého zákona a dle jejich vzoru sestavil podobné vyprávění.

Co se týká dialogu mezi andělem a Marií, nejedná se o nějaký záznam z deníku, nýbrž o interpretaci skutečností, do nichž jsou začleněna dávná proroctví o králi-mesiáši. Na základě tohoto hlediska docházíme k názoru, že ten, jenž se narodí, bude svatý, tedy Syn Boží. Text přechází od královského mesianizmu (*očekávání příchodu Mesiáše*) k mesianizmu založenému na svatosti samotného Ježíše. Ježíš není Boží syn, protože je potomek Davidův, nýbrž proto, že on sám je svatý. V tomto světle lze také porozumět **Mariinu panenství**, neboť ten, kdo se narodí z Panny, je plod zázračného početí působením Ducha svatého. Na rozdíl od neplodné Alžběty počala Maria dítě bez přispění muže. Jak těhotenství Alžbětino, tak Mariino chápeme jakožto Boží zásah, ale **v případě Marie je tato Boží moc kvalitativně jiná a definitivní a jejím výsledkem je vtělení Božího syna**. Tento fakt je třeba posuzovat paralelně se zvěstováním narození Jana Křtitele – Ježíš je výše než Jan Křtitel, což platí i o jeho rodičích.

Maria se řadí ke služebníkům Jahveho zvláštním způsobem jakožto matka Ježíše, vtěleného Slova. **Její přístup se řídí vzorem služebníků Izraele** – nikoli pasivita, ale bezmezná ochota ke spolupráci na naplnění Božího plánu. **Toto vyprávění shrnuje a naplňuje všechna proroctví zvěstující příchod Mesiáše: 2S 7,1-16; Iz 7,14-16; Sf 3,14-18.**

Tento úryvek vypráví o setkání Alžběty a Marie, což **potvrzuje znamení, o němž informoval Marii anděl Gabriel**. K setkání došlo bezprostředně po zvěstování mateřství a Jan Křtitel skrze něj zakusil ještě v lůně matky vylití Ducha svatého. Setkání charakterizuje radost a prorocká atmosféra, při níž se zpívají chvalozpěvy oslavující Boží věrnost k Izraeli a jeho lidu a svědčící o nastávajícím příchodu Mesiáše. Alžbětín prorocký pozdrav inspiruje Marii ke chvalozpěvu **Magnificat**. Je to důkuvzdání věrnému Bohu, Spasiteli a čerpá z chvalozpěvu Chany (1S 2,1-10) a mnohých jiných pasáží ze Starého zákona, jehož myšlenky z velké většiny shrnuje. Izrael je národ, v němž má Bůh zalíbení, na základě příslibu daného Abrahamovi. **Proto Lukáš vkládá do Mariiných úst tento chvalozpěv a spatřuje v ní obraz chudého z Izraele, jenž očekává projev Božího milosrdenství. Jeho originalita spočívá v tom, že rozdíl ná očekávání a naděje získávají nový smysl v jednotě.** Poté následuje **chvalozpěv Zachariášův**. Ten je stejně jako Magnificat básnickým úryvkem, jímž autor prostřednictvím Zachariáše oslavuje skutečnost, že Bůh navštívil svůj lid příchodem Mesiáše – vycházejícího slunce (srov. Mal 3,20). Ten, který mu má připravit cestu, je právě Zachariášovo dítě, Jan Křtitel (srov. L 1,76).

Marii musíme posuzovat v kontextu s Ježíšem, jedinež tak pochopíme její úlohu. Už jsme uvedli, že vyprávění o zvěstování má kristologický základ, do něhož vstupuje osoba Marie. Bůh si vyvolil ženu, aby se stala matkou jeho Syna. Naplnil ji milostí a přízní, aby se podílela na jeho plánu. Je to zvláštní milost, neboť ten, kterého porodila, je svatý, Syn Boží. V této souvislosti tedy lze chápat Boží přízeň vůči Marii. Od Boha pochází vyvolení, naproti tomu na straně Marie spatřujeme důvěru a aktivní poslušnost návrhu, který jí předložil anděl. V důsledku toho všechny následné reflexe o Mariině osobě vycházejí z tohoto kristologického hlediska a nacházejí v něm naplnění.

Betlém bylo malé, poměrně důležité město vzdálené asi deset kilometrů od Jeruzaléma směrem na jih. Jeho jméno znamená „dům chleba“. V Betlémě se narodil král David, těšící se u Izraelitů největší oblibě. David byl původně pastýř, který v okolí Betléma pásal ovce, než ho Samuel pomazal za krále svého lidu (1S 16,1-13). Také prorok Micheáš ohlašoval, že z Betléma vzejde nový David, jenž povede svůj lid (Mi 5,1-5). Davidovi Bůh přislíbil, že jeho dům i království zůstanou navždy pevně stát a jeden z jeho potomků bude kralovat navěky, Bůh mu bude Otcem a svou přízeň od něho nikdy neodvrátí (2S 7,1-17).

Jak Matouš, tak i Lukáš představují Ježíše jakožto dědice a potomka Davidova, v němž se naplnila předpověď proroka Micheáše týkající se místa narození přislíbeného Mesiáše. Ježíš se podle Písma narodil v Betlémě – už toto místo samo nám vysvětluje jeho identitu a poslání.

Lukáš uvádí v souvislosti s Ježíšovým narozením **jeden prvek světských dějin – sčítání lidu**, nařízené římským císařem Augustem. Maria a Josef se museli na základě tohoto nařízení vydat na cestu z Nazareta až do Betléma (L 2,1). **Ježíšovo narození se netýká pouze židovského národa, ale každého člověka.**

Samotné Ježíšovo narodenie **v jeslách** predstavuje paralelu s charakteristikou kráľovstiev, jež Ježíš zvestoval. Toto kráľovstvo se už od počátku nezakládalo na síle, nýbrž bylo provázáno pohoršením vtělení a slabosti.

Ti, kdo měli jako první možnost Ježíše spatřit, byli **pastýři**, protože právě oni byli ochotní jej přijmout. Pastýři představují symbol lidí chudých a vytlačených na okraj společnosti, jsou to ti, kdo jsou otevření pro zvěst spásy, zatímco mocným tohoto světa zůstává skryta.

Konkrétní datum Ježíšova narození je velmi obtížné stanovit, protože jsou k dispozici pouze neurčité domněnky.

Někteří vědci se na základě porovnávání evangelií a reálných historických dat domnívají, že se Ježíš narodil v období velikonoc. Usuzují tak z přítomnosti pastýřů na betlémských kopcích v blízkosti Jeruzaléma. Beránci totiž sloužili k velikonocním obětím v chrámě a průměrná teplota v daném ročním období musela dosahovat takové výše, aby pastýři mohli přebývat pod širým nebem nebo v provizorních přístřešcích.

Podle jiných učenců se Ježíš narodil naopak začátkem měsíce října během slavnosti stánků. V L 1,5 čteme, že se Zachariášovi, vykonávajícímu bohoslužbu v chrámu, zjevil anděl. Bohoslužba připadala na začátek měsíce srpna. Z 1 Pa 24 vyplývá, že kněžská bohoslužba byla během roku rozdělena na čtyřiaadvacet služebních tříd. Služba Abiova oddílu, k němuž Zachariáš patřil, začínala v dubnu (*první měsíc v roce, zvaný nissan*) a trvala čtyři měsíce. Když si tedy spočítáme,

že ke zvěstování došlo v šestém měsíci Alžbětina těhotenství (L 1,26), tzn. na počátku února, můžeme usuzovat, že se Ježíš narodil začátkem října o slavnosti stánků. To byl jeden z nejdůležitějších židovských svátků, jehož oslava se konala u příležitosti putování lidu Izraele pouští a připomínala čekání na mesiánské obnovení vyvoleného lidu i všech národů.

Tyto poznatky nám umožňují ještě lépe pochopit velikonoční a eschatologický význam Ježíšova poslání.

Obvykle se Ježíšovo narození slaví 25. prosince, a to už více než 1500 let. Tento svátek má původ v oslavě zimního slunovratu, který se slavil v Římě a po celém impériu ke všeobecné radosti jeho obyvatel. Počínaje jím se dny začaly prodlužovat a denní světlo tak vítězilo nad temnotou noci. První křesťané nahradili původní význam tohoto pohanského svátku vlastní křesťanskou podstatou – Ježíš je světlo světa (J 8,12). Svým narozením osvěcuje všechny lidi (J 1,5), ohlašuje počátek příchodu nového světa a přemáhá temnotu radostným světlem zmrtvýchvstání. Proto křesťané tento den slaví na památku Ježíšova narození.

I přes tyto informace nejsme schopni určit přesný rok Ježíšova narození.

Dionýsios zvaný Malý se snažil v roce 525 tohoto data dopátrat. Zmýlil se asi o šest až sedm let. Jeho výpočty se opíraly o časové údaje z evangelií, zvláště Lukášova (srov. L 3,1.23: „...byl to třicátník“). V propočtech však nevzal v úvahu, že Lukáš se snažil synchronizovat Ježíšovu historii s univerzální historií, čímž došlo k záměrnému zkreslení některých dat. Proto z výpočtů vyplývá, že Ježíšových 29 let, odečtených od roku 782 římského kalendáře (15. rok vlády císaře Tiberia), nastoluje počátek naší éry, tzn. rok 753 místo roku 748/9, který je dnes považován za přesnější. Ježíš se tedy narodil šest nebo sedm let před naším letopočtem. Tato informace odpovídá tomu, co víme o Herodovi. Ten zemřel v roce 4 před Kristem, tedy v době, kdy byly Ježíšovi asi dva roky (Mt 2,16.20), což koresponduje i s údajem o Quiriniově.

Evangelia se příliš přesně nezmiňují o Ježíšově věku v průběhu jednotlivých etap jeho života. Lukáš (L 3,23) potvrzuje, že Ježíšovi bylo asi třicet let, když zahájil své veřejné působení, a v Janovi (J 8,57) Židé říkají: „Ještě ti není padesát...“

Ježíš přijal křest od Jana Křtitele pravděpodobně ve stáří třiceti čtyř nebo třiceti pěti let (max. třiceti šesti let).

Pokud jde o **věk v době Ježíšovy smrti**, velmi záleží na tom, za jak dlouhý se považuje Ježíšův veřejný život. Podle synoptiků trval něco málo přes rok, protože uvádějí pouze jedno slavení velikonočních svátků, u Jana jsou velikonoce zmiňované celkem třikrát. V prvním případě by Ježíš zemřel ve věku třiceti pěti nebo třiceti šesti let, v případě druhém přibližně ve věku třiceti sedmi nebo třiceti osmi let.

V každém ohledu byl Ježíšův život sice krátký, avšak velice intenzivní.

První Mesiášovi příznivci

V **Lukášovi (L 2,8-20)** jsou **pastýři** uvedeni jako první z těch, kteří se dozvěděli o Ježíšově narození. Kromě toho, že se jedná o historický údaj, nám chce evangelium předat jeden **teologický element** – Ježíš přišel kvůli chudým a kvůli těm, kteří byli z náboženského a veřejného života odsunuti či přímo vyloučeni. Právě pro ně bude vysvoboditelem a Spasitelem. **Oni představují opovrhovaný a chudobný lid, jemuž bude Ježíš hlásat dobrou zvěst.** Jsou to chudí Jahveho, jimž zbyla jen naděje, že je Bůh vysvobodí z otroctví. Andělé tuto skutečnost zdůrazňují, právě když pastýřům zvěstují radostnou zprávu o narození Spasitele.

Matouš (Mt 2,1-12) naopak podtrhuje univerzálnost Ježíšova poselství, odmítnutí Izraele a přijetí pohanů v zastoupení **mudrců**, kteří tento pohanský svět reprezentují. Ježíš přišel, aby zachránil nejen Izrael, ale všechny národy země. Proto se Matouš nechává inspirovat Izajášovými proroctvími (Iz 49,12.22-23 a 60,3-6). Matouš svou zmínkou o **hvězdě** připomíná dávné proroctví pohana Bileáma, syna Beórova, jenž zvěstoval, že vzejde hvězda ohlašující příchod krále (Nu 24,15-19). **Matouš tak dává na vědomí, že se Ježíš zrodil pro všechny, pro vzdálené i blízké** (Iz 57,19 a Ef 2,14-17).

Sláva Bohu a pokoj lidem (L 2,14)

Lukáš vložil andělům do úst zvěst, jež se stala tradičním chvalozpěvem křesťanů: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, ve kterých má Bůh zalíbení.“ Ve zkratce to vlastně vyjadřuje význam Ježíšova narození pro lidstvo. „**Sláva**“ Boží představuje v Bibli projev jeho autority a svatosti. V tomto dítěti, narozeném v chudobě jako mnoho jiných dětí a obklopeném

Keko
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz

prostými pastýři, se soustřeďuje veškerá Boží sláva, jeho definitivní zjevení. Bůh se chtěl zjevit právě takto.

„**Pokoj**“ je dalším významem Ježíšova narození. Toto slovo, hebrejsky „šalom“, má mnoho významů a do řečtiny ho lze přeložit dvaceti pěti způsoby. Znamená například zdraví, spásu, veselí, šťastný život, harmonii s druhými, bezúhonný a naplněný život, blahobyt, hmotnou a duchovní prosperitu pro jedince i celou společnost. To vše nám přichází zvěstovat dítě narozené v betlémských jeslích a oslavované pastýři.

Obřízka (L 2,21)

Obřízka, obřad vykonávaný na chlapcích osm dní po jejich narození, spočívala v odříznutí předkožky. **Ježíš byl obřezán jako každý Izraelita.**

Obřízka měla trojí význam:

- skrze ni byl Izraelita začleněn do Božího lidu, což byl její prvotní smysl;
- uschopňovala k vykonávání bohoslužby;
- umožňovala Izraelci účast na zaslíbeních.

Už ve Starém zákoně měla po tělesné obřízce následovat obřízka srdce. Znamení na těle označovalo povolání Izraelity a bylo připomínkou smlouvy uzavřené s Bohem.

Ježíš tento rituál podstoupil, aby tím bylo zdůrazněno, že **i on sám se stal ve všem podobný člověku, a to i spojením s Bohem skrze tuto smlouvu.**

U příležitosti obřízky dostávalo dítě **jméno, které označovalo jeho identitu.** „**Ježíš**“ znamená „**Bůh zachraňuje/Jahve je spása**“. Je to jméno, jež mu dal anděl, jméno poukazující na Ježíšovu totožnost a jeho poslání Spasitele.

„Ježíš rostl v moudrosti, věku a milosti před Bohem i před lidmi“

(srov. L 2,40)

V předchozím textu jsme zmínili, že **informace z evangelií o Ježíšově životě před jeho veřejným působením jsou velmi kusé.** Známe pouze vyprávění o dítěti Ježíši ztraceném a znovunalezeném v chrámě. To znamená, že Ježíšův život v tomto dlouhém časovém období nebyl nijak mimořádný. Abychom si o něm mohli vytvořit představu, musíme znát společenské a kulturní prostředí Nazareta té doby, zvyky místních obyvatel apod. Všechny dostupné údaje jsou přibližné, jisté však je, že **Ježíš žil jako jeho vrstevníci.**

Aby Lukáš doložil, že Ježíšův život měl zcela všední průběh, píše, že v těchto letech dítě „rostlo v moudrosti, věku a milosti před Bohem a lidmi“. Ježíš se v průběhu času rozvíjel fyzicky, intelektuálně a duchovně jako ostatní lidé. Naučil se chodit, mluvit, modlit se, číst, rozhodovat se a pracovat. I on se musel učit, nenarodil se s tím, že by už všechno uměl.

Přirozeně postupem času také získával své zkušenosti při objevování všeho nového kolem sebe. S jeho fyzickým vývojem těsně souviselo i jeho poznávání Boha. Vyrůstal v milosti: chápal, co od něj Bůh požaduje a k čemu je povolán. Ježíš, pravý Bůh a pravý člověk (jediná božská osoba se dvěma přirozenostmi – božskou a lidskou), žil vždy s vědomím, že je Boží syn. Současně zrál rovněž i jeho lidské poznání, co toto synovství znamená a co obnáší. Jeho život zůstal podřízen procesu růstu, vyspíval tělesně, vzrůstala jeho inteligence, vůle, víra i naděje atd.

Ježíš nebyl žádným zázračným dítětem. Učil se tvrdé realitě života, poznával Boží dobrotu skrze lásku svých blízkých a poznával Písmo, které se předčítalo v synagoze. To všechno osvětlovalo jeho bytí a pomáhalo mu k tomu, aby lépe pochopil svůj původ a svou úlohu.

Ježíš žil v prostředí chudoby a tvrdé práce. Zde se ztotožnil s těžkostmi a nadějemi svého lidu, tady dozrávala jeho víra a formovala se jeho osobnost.

Ježíš byl tesař (Mk 6,3) a syn tesaře (Mt 13,55). V té době se podobná řemesla dědila z otce na syna. Některé příběhy evangelií obsahují popis kulturního zázemí dělníka (Mt 7,3-5.26-27 a L 14,28), setkáme se tu například s pojmy trám a tříska, stavět základy a počítat náklady na stavbu. V J 5,19-20 Ježíš potvrzuje, že nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce. Pravděpodobně se jedná o přirovnání čerpající z jeho zkušeností řemeslníka, zkušeností s jeho „otcem“ Josefem, které použil k vyjádření tajemství svého osobního vztahu s Bohem Otcem.

Z výše uvedených poznámek můžeme dojít k závěru, že Ježíš se plně účastnil konkrétního života a vydělával si na „chléb“ prací vlastních rukou jako ostatní.

Ježíšovi bratři

Nový zákon se často zmiňuje o Ježíšových bratřích a sestrách (Mt 12,46-50; 13,55-56; Mk 3,31-35; L 8,19-21; J 2,12; 7,35; 9-10; Sk 1,14; Ga 1,19; 1 K 9,5). Konkrétně jsou jmenováni čtyři z jeho bratrů:

Jakub, Josef, Šimon a Juda (Mt 13,55; Mk 6,3; 15,40), neznáme však počet sester ani jejich jména. Podle vyprávění o zvěstování neměla Maria před Ježíšem jiné syny (L 1,27), v L 2,7 se také mluví o Ježíši jako o prvorozeném. Tím má být vyzdvížena Ježíšova důstojnost a práva, nikoliv upoutána pozornost na případné následné narození dalších dětí.

Z údajů v evangeliích vyplývá, že označení bratr a sestra je zde možné zaměnit se slovem příbuzný. Mluvit o bratřích v biblickém smyslu je označením příbuznosti, nemusí se tedy nutně jednat o pokrevní bratry, nýbrž o **Ježíšovy bratrance**, i když přesný stupeň příbuznosti nelze určit.

Sama tradice rovněž věřila Ježíšově výjimečnosti prezentované tím, že byl jediným dítětem své matky – tajemství vtělení je tak velké, že se k tomuto názoru i my přirozeně přikláníme.

JAN KŘTITEL

Dvě spřízněné rodiny

Osoba Jana Křtitele, s níž nás evangelia seznamují, má za úkol představit veřejnosti Ježíše a jeho poslání. **Úlohou Jana Křtitele je tedy být Ježíšův předchůdce.** Srovnání obou ukazuje na významnější pozici Ježíše. Zajímavá je **paralela mezi oběma životními příběhy.** Především v Lukášově evangeliu je paradoxní, že Jan Křtitel, který má působit dojem výše postaveného, přenechává místo tomu, jehož poslal Bůh – Ježíši. **Jan** se tedy ocitá na hranici Starého zákona jako **prorok, jenž uzavírá čas očekávání a započíná čas naplnění.**

Osobu Jana Křtitele je třeba zařadit do kontextu mesiánského očekávání a prorockého prostředí. Jan měl vydat svědectví a připravovat lidská srdce na přijetí Ježíše skrze křest a cestu pokání.

Lukáš poukazuje na příbuzenské pouto mezi **Janem a Ježíšem a na to, že jejich narození odpovídalo samotnému Božímu plánu ve prospěch člověka.** Už na začátku jeho evangelia se setkáváme s dvěma páry, Zachariášem a Alžbětou, Josefem a Marií. Na první pohled má lepší předpoklady první pár (kněžská rodina, zvěstování anděla v jeruzalémském chrámě, známí a zbožní lidé). Křesťanský paradox však upřednostňuje druhou dvojici. Celé evangelium i Ježíšův život jsou paradoxem definovaným pomocí věty „poslední je první“, a to platí o celé logice spásy.

Srovnáním obou narození Lukáš zdůrazňuje výjimečnost Božího zásahu:

- Zachariáš a Alžběta byli staří a Alžběta byla navíc neplodná. Ztratili veškerou naději na to, že budou mít děti. Bůh učinil Alžbětino lůno plodným a v chrámu Zachariášovi ohlásil Janovo narození. Tyto události připravovaly to, co nastalo poté: narození Ježíše.

- V Ježíšově případě se stalo něco víc – narodil se z mladé dívky, panny, žijící v nevýznamném městečku, Nazaretu. Ta počala z Ducha svatého, neboť Bůh může konat velké věci s kým chce a kde chce.

Div Janova narození měl připravit prostor pro zázračné působení v případě narození Ježíše. Ježíš je syn chudých. Právě s nimi, s těmi posledními, Bůh koná velké věci – to je fakt, na němž Lukáš ve svém evangeliu důsledně trvá.

Narození Mesiášova posla (L 1,5-25.57-80)

Židé věděli, že Bůh nebude prodlévat s naplněním svých příslibů. Ježíš se narodil do období dějin plného mesiánského očekávání. Židům vládl Herodes, král cizinec, panující z nařízení Říma. Mnozí očekávali Mesiáše jako člověka, jehož poslal Bůh, aby vedl politické povstání a osvobodil Izrael od nadvlády.

Jan, jehož jméno znamená „Bůh je nakloněn/Hospodin je milostiv“, přináší novou interpretaci osvobození, a tou je cesta pokání. Jeho hlásání, i když je nabitě apokalyptickými elementy a vizí Mesiáše jakožto znamení Božího hněvu, připravuje cestu evangelijní zvěsti – věřit a obrátit se. V Zachariášově chvalozpěvu jsou vyjádřena veškerá očekávání židovského národa, v nichž se mísí naděje na politické osvobození s nadějí na vnitřní spásu srdce. Spása, kterou ohlašuje Zachariášův hymnus, a Ježíš ji uskutečňuje, je spása úplná.

Hlas na poušti (L 3,1-2)

Lukáš nám předkládá významný fakt: ve výjimečném historickém okamžiku **Slovo sestou-pilo na Jana**. Tato formulace běžná ve Starém zákoně sloužila k označení povolání **proroka** (např. Jr 1,2,4; Ez 1,3; Oz 1,1; Mi 1,1).

Jan přejal styl starozákonních proroků, k jehož přerušení došlo před více než 350 lety. Jedním z posledních proroků byl tehdy Zacharjáš. Zatímco lid očekával triumfálního mesiáše, Zacharjáš ohlašoval příchod mesiáše mírumilovného a tichého (Za 9,9). Sto let předtím prorok Malachiáš hovořil o Božím poslu, který by měl připravit cestu pro Mesiáše (Mal 3,1) – měl jím být sám Eliáš (Mal 3,23). Když tedy Jan začal kázat ve jménu Jahveho, mnozí se ptali, zdali on není Eliáš nebo onen ohlašovaný prorok v Dt 18,15, jenž měl přijít (J 1,21).

Existovalo mnoho důvodů, proč se lidé domnívali, že Jan je Eliáš, neboť oba měli podobné charakteristické rysy:

- objevili se v dějinách bez předchozího vysvětlení jako ti, které posílá Bůh (Mk 1,4 a 1 Kr 17)
- Janův oděv připomínal oděv Eliášův: oděv z velbloudí srsti a kožený pás (Mt 3,4.11,8 a 2 Kr 1,8)
- odsuzovali porušování zákona, kterého se dopouštěly autority – Achabova nespravedlnost (1 Kr 21) a Herodovo cizoložství (Mk 6,18) – a kvůli nimž byli pronásledováni ženami (Jezábel a Herodias)
- oba zdůrazňovali Boží soud ohněm, Boží hněv a nutnost obrácení

Poselství obrácení a naděje

Abychom měli představu o poselství hlášaném Janem, je nutné si přečíst následující úryvky: Mt 3,5-12; Mk 1,4-8; L 3,7-8 a J 1,19-36.

Hlavním motivem jeho kázání je příchod Mesiáše a nezbytnost hluboké a celkové změny života.

1. Příchod Mesiáše

Jan zdůrazňuje svou roli svědka: „Za mnou přichází někdo silnější, než jsem já...“ (Mk 1,7). Jeho úkolem je představení a zpřítomnění přicházejícího Mesiáše (J 1,15). Jan je pouze hlasem (J 1,23), svíci hořící a zářící (J 5,35), která zhasne, když vyjde slunce (L 1,78), je ženichovým přítelem, jenž se raduje, když slyší ženichův hlas (J 3,29). Proto on sám o Ježíši prohlásil: „On musí růst, já však se menšit“ (J 3,30).

2. Vnitřní změna

V Bibli znamená pojem „obrácení“ změnu směru, tj. učinit hluboké a bezvýhradné rozhodnutí. Každá opravdová změna se rodí z ochoty ke vnitřní změně. Jedině tak je možná proměna struktury, tzn. myšlení, citění a jednání. Obrácení je spojené s pokáním, jde o to, abychom podnikli konkrétní kroky k osvobození.

3. Přiznání vlastního hříchu

Nelze se obrátit, domníváme-li se, že nemusíme nic měnit. Jednou z prvních podmínek je pokora, to znamená přiznání si vlastní slabosti a chyb, tedy naší neschopnosti spasit sebe sama. Postoj pýchy Bible nazývá hříchem. Hřešit znamená zbloudit z cesty. Je to sám hřích, který se obrací proti nám, sám o sobě nás odsuzuje.

4. Skutky spravedlnosti

„Co jen máme dělat?“, ptaly se Jana zástupy (srov. L 3,10). To je vskutku dobře položená otázka. Není třeba se něco učit nebo něco studovat, nýbrž je nutné něco dělat. Naše skutky představují konkrétní důkaz upřímnosti našeho obrácení.

Janova odpověď byla jasná a shrnující – prokazovat lásku bližnímu a konat skutky spravedlnosti. Nevybízí lidi k tomu, aby opouštěli svět, nýbrž povzbuzuje k obnovení spravedlivého řádu.

Pánův příchod vyžaduje dobře připravený a disponovaný lid.

Janův křest

Jan kázal křest obrácení na odpuštění hříchů. Tento obřad převzal a patrně mírně pozměnil, dal mu však nový význam – obrácení a odpuštění hříchů. Nejedná se pouze o rituální a kulturní očištění, ponoření se do vody symbolizovalo **vnitřní změnu a cestu pokání. Sám Ježíš**

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz

se tomuto obřadu podrobil, v jeho případě však byl obohacený novou charakteristikou – darem Ducha svatého.

Některé úryvky Starého zákona se zmiňují o symbolice koupele ve vodě, aby zdůraznily význam očištění srdce: Iz 1,16; Ez 36,25; Za 13,1.

Od 2. století před Kristem až do počátku 4. století po Kristu existovalo v Izraeli hnutí křtu pokání (někdy se nazývá „hnutí křtíků“), náležející k různým židovským proudům. Jedním z nich byli eséni. V tomto hnutí Jan vynikal a vysloužil si přídomek Křtítek.

Jan křest uděloval pouze jedenkrát, zatímco eséni násobili počet očišťujících koupelí či omývání s kultovním významem. Podle Jana se tento křest měl týkat všeho lidu, nejenom určité skupiny. **Křest je znamením, že nastaly poslední časy, a je předzvěstí toho, kdo křtí Duchem svatým a ohněm a koná Boží soud.**

Janův „křest obrácení na odpuštění hříchů“ (srov. Mk 1,4) byl pouhým znamením toho, co započal Ježíš – skutečného zrození k novému životu.

ÚKOLY

Cvičení 1 a 2 zpracujte písemně a zašlete k opravě!

1. Porovnejte osobu Ježíše a Jana Křtitele a jejich život. Vytvořte stručné celkové srovnání důležitých událostí jejich životů a uveďte jejich všeobecný význam.

2. Napište, jaké poselství je obsažené v následujících úryvcích: L 1,26-38; L 2,8-20; Mt 2,1-12

3. V následujících úryvcích srovnajte Janovo kázání s kázáním ostatních proroků:

- L 3,8 a Jr 7,8-10
- L 3,11 a 1J 3,17
- L 3,13-14 a Iz 5,8